

Şikârî'nin Karamannâme'sine Dair: Nüsha Değerlendirmesi*

Evaluating the Copies of Şikârî's Karamannâme

Mizan Coşkun Özgür¹

* Bu makale tarafımdan yapılmakta olan 'Karamannâme'nin Tenkitli Metin Neşri, Dil İncelemesi, Sentaks' adlı doktora tezinden üretilmiştir.

¹Araştırma Görevlisi, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul, Türkiye

ORCID: M.C.Ö. 0009-0007-2451-7791

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Mizan Coşkun Özgür,
İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul, Türkiye
E-mail: mizan.coskunozgur@istanbul.edu.tr

Başvuru/Submitted: 23.02.2023

Revizyon Talebi/Revision Requested: 07.03.2023

Son Revizyon/Last Revision Received: 23.03.2023

Kabul/Accepted: 04.04.2023

Atf/Citation: Coskun Ozgur, M. (2023).

Şikârî'nin Karamannâme'sine dair: nüsha değerlendirilmesi. *TUDED*, 63(1), 157-170.
<https://doi.org/10.26650/TUDED2023-1255367>

ÖZET

Tarihle ilgili bilgi sahibi olmak için pek çok kaynaktan faydalanılır. Kitabeler, sözlükler, edebî eserler vb. milletlerin sahip olduğu sözlü ve yazılı kaynakların hepsi geçmişti aydınlatması bakımından önemlidir. Ancak bunlar tarihle ilgili doğrudan bilgi edinebileceğimiz kaynaklar olmadığından tarihî metinlerin yerini tutmaz. Osmanlı Devleti'nde tarihî metinlerin başlangıcı çok eskilere dayanmamaktadır; tarihî metinlerin ilk örnekleri XV. yüzyıla aittir. Devletin kurulmasının ardından siyasi, sosyolojik ve edebî olgunlaşmanın neticesinde yazılan tarihî metin örnekleri; Osmanlı Devleti'nin zaviyesini yansıtan, padişahları öven, devletin yüceliğini, fetihlerini kısaca daima iyi ve üstün yönlerini anlatan tek taraflı bir tarihçilik anlayışıyla yazılmıştır. Şikârî'nin yazmış olduğu, Karamanoğullarının tarihini anlatan *Karamannâme*, Anadolu beylikleri arasında vuku bulan gelişmeler karşısındaki yaklaşımıyla Osmanlı tarihî metinlerinden ayrılır. *Karamannâme*'de Karamanoğullarını merkeze alan, iki idare arasındaki ilişki ve mücadelelerde daima Karamanoğullarını haklı gören ve Osmanlıları eleştiren bir anlayış hâkimdir. Karamanoğulları Beyliği'nin kuruluşundan Osmanlı Devleti'nin varlığını nihayete erdirmesine kadarki süreci anlatan söz konusu eserin taşıdığı yukarıda bahsedilen özellik bakımından Osmanlı kaynaklarında bir örneği yoktur. Şikârî, bu eseri Hoca Dehhâni'nin Farsça yazmaya başlayıp Yârcâni'nin tamamladığını, kendisinin de Yârcâni'nin Farsça eserini çevirdiğini söyler ancak Farsça eserler bulunamamıştır. *Karamannâme*'nin bilinen on nüshası vardır, bu nüshaların kimi mufassal kimi muhtasardır. Bu çalışmada da *Karamannâme*'nin nüshaları ve Karamanoğulları tarihini değerlendirmek için hangi nüshalardan yararlanılması gerektiği incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tarih yazıcılığı, Osmanlı Devleti, Karamanoğulları Beyliği, Karaman tarihi, tenkitli neşir

ABSTRACT

Many sources are used to obtain information about history. The oral and written resources from civilizations, such as inscriptions, dictionaries, and literary works, are all important for getting an idea about the past. These are no substitute for historical texts, as they contain no direct sources from which one can obtain historical information. The origin of historical texts does not date back very far. The first examples of historical texts in the Ottoman Empire in particular belong to the 15th century. The examples of Ottoman historical texts were written as a result of establishing the state, and their political, sociological, and literary maturation reveal a one-sided perspective of the Ottoman Empire that praises the sultans and describes the glory and conquests of the empire; namely, they always involve positive features. Şikârî's *Karamannâme* [History of the Karamanids] differs from Ottoman historical texts in terms of its perspective. *Karamannâme* contains an understanding that focuses

on and always justifies the Karamanids while criticizing the Ottomans, and predominantly features the relations and struggles between the Ottoman Empire and the Karamanids. This history of the Karamanids describes the period from the founding of the Emirate of Karaman to when the Ottoman Empire put an end to its existence and has no precedent in Ottoman sources in terms of this feature. Şikârî states that Hodja Dehhâni had started writing this work in Persian, that Yârcânî had completed it, and that he then translated Yârcânî's Persian work himself. However, no Persian version of this work has been found. Ten known copies of *Karamannâme* are known to exist, some of which are comprehensive and others that are concise. This article examines these copies of the *Karamannâme* and determines which copies should be used to evaluate the history of the Karamanids.

Keywords: Historiography, Ottoman Empire, Karamanids, history of the Karamanids, critical edition

EXTENDED ABSTRACT

The acceleration of the construction of Turkish works had been limited by the arrival of the Turks in Anatolia, the struggles between the principalities after their domination of Anatolia, political instabilities such as the Mongol invasion and the Battle of Ankara, and the Persian predominance in cultural life. In fact, the first historiography of Turks in Anatolian lands corresponds to the 15th century. After the conquest of Istanbul, many literary works were written through the reputation of the poets in the palace, and a standard historiography began to take place regarding Ottoman sources. Nesri's *Kitâb-ı Cihannmâ* [Atlas of the World] and Âşıkpaşazâde's *Tevârih-i Âl-i Osmân* [The Ottoman Histories] are historical works of this nature. Ottoman historiography matured not only with these works, but also through the *şehrengîzes* [poetry written in honor of various cities and provincial towns of the Ottoman Empire], biographies of saints and poets, *seyahatnames* [travelogues], *sefaretnames* [expedition notes], biographical works regarding certain professions, and *vakanüvislik* [chronicling the history of a reign], which today constitute a significant amount of the sources in libraries. All these works were written with a common perspective. These historical texts in the Ottoman sources always focused on the Ottoman Empire and based themselves on the glory, justification, and victories of the Ottomans.

Karamannâme is a historical work that tells the history of the Karamanids. No other work similar to this one is found in the Ottoman sources, as this historical text differs in terms of both content and style. *Karamannâme* was written with an attitude that focuses on the Karamanids, praises the Karaman lords, always justifies the Karamanids in their struggle with the Ottomans, and harshly criticizes the Ottoman sultans. The work describes the 250-year span of the Karamanids, starting from Nuri Sofî, the lord who'd come to Anatolia and established the principality, up to when the Ottoman Empire put an end to their existence. The work contains much information about the political and social life of the lords, such as their wars, divans, relations with other principalities, hunts, and entertainment. The history of Karaman is written in a plain language full of exaggerations, extraordinary events, and chronological errors and has the style of telling a story in front of a large audience.

Şikârî is the author the *Karamannâme*, whose identity is able to be gleaned from a couplet within the work. When reviewing the biographies of poets, none of the three with the name of Şikârî are mentioned in these sources to have authored any work called *Karamannâme*. This is perhaps due to the content and perspective of the work, as mentioned above. Şikârî

stated that this work had started to be written by Hodja Dehhâni in Persian verse in the style of the *Shahname*, but had remained incomplete, with Yârcânî ending up completing the work. According to Şikârî, however, the work did not find the value it deserved in the Persian language, so he translated this work into Turkish. Şikârî not only translated *Karamannâme* into Turkish as prose, but also expanded upon the content of the work by adding events from centuries that Yârcânî could not have witnessed, thus narrating the history of Karaman as a whole. The Persian work Şikârî mentioned has not yet been found.

Ten copies of *Karamannâme* are known to exist, but only three of these copies are concise. This study takes the following copies into consideration: the Yusufaga Library Copy (42 Yu 562), the Nation's Library Copy (34 Ae Tarih 458), the Izzet Koyunoglu Library Copy (13377), the National Library Copy (06 Mil. Yz. A4771), the Berlin Library Copy (Ms. Or. Fol. 3129), the Ataturk Library Copy (1 of 2) (MC Yz K. 044401 and Bel Yz K001007), and the Istanbul University Copy (NEKTY00646). Among these copies, the Istanbul University copy should be removed from consideration as a *Karamannâme* copy, as it is both concise and has been considerably altered by Ibrahim Aczi Efendi, its copyist. When comparing this copy with the others, the negative elements against the Ottoman Empire are seen to have been removed, with some events also having been altered in favor of the Ottoman Empire. Thus, this copy should not be taken into consideration regarding the critical text publication of *Karamannâme*, as it was not written directly by the author. The oldest of the copies is the Yusufaga Library copy, dated 1023 Hegira, and the end of this copy is missing. This copy can be said to represent a branch in the genealogy of the copies. The National Library (Ali Emirî) copy is dated 1119 Hegira and can be said to be a complete and comprehensive copy representing the other branch in the genealogy of the copies. The Izzet Koyunoglu Library copy is also dated 1119 Hegira and complete, in addition to being quite similar to the Ali Emirî copy. The National Library Copy is cataloged as *Fermannâme* and its author is listed as Konevî. However, this identification is based on a complete misreading. This copy is also a complete copy. The manuscript in the Berlin Library is seen to be dated 1908, and when evaluating the characteristics of this copy, it is clearly understood to have been copied at a much later date. Although the two copies in the Ataturk Library are both a concise history of Karaman, both are missing the ending. One of these was annotated by Melih Cevdet Anday. Apart from these, two concise copies of *Karamannâme* are found in the National Library. When evaluating the features of all these copies, the Yusufaga, Ali Emirî, Izzet Koyunoglu, National Library, and Berlin copies are assessed as primary copies approaching the author's copy, and these copies can be used in the critical text analysis.

Giriş

Türklerin Anadolu'ya gelişi, beylikler arasındaki çekişmelerin sonlanması, Osmanlıların siyasi hükümranlıklarını kabul ettirmeleri ve idarî istikrarı sağlamaları, yüzyıllar sürececek bir devletin temelini atarken bu istikrar yazın hayatına da sirayet eder ve günümüze kadar ulaşan bir yazı geleneğini başlatır. Osmanlılara ait ilk yazılı Türkçe tarihî kaynak, Germiyanlı Ahmedî tarafından XV. yüzyılda yazılan *İskendernâme* adlı eserinin sonuna eklenmiş manzum *Dâsitân-ı Tevârih-i Mülûk-i Âl-i Osmân*'dır ancak daha sonraki tarihçilere ilham olan, günümüze ulaşmayan Yahşi Fakih'in *Menâkıb-ı Âl-i Osmân* eseri de zikredilmelidir; eser ilk Osmanlı tarihi olarak da değerlendirilir (Özcan, 2013, s. 272). Tercüme ve telif eserlerle arşivlerde yer alan tarih yazıcılığının, II. Murad'ın himayelerinde hız kazanan telif ve tercüme faaliyetlerinden nasibini aldığını söylemek gerekir (İnce, 2018, s. 461). Bu dönemdeki Yazıcazade Ali'nin *Tevârih-i Âl-i Selçuk* ve müellifi bilinmeyen *Tevârih-i Âl-i Osmân*'ı, *Gazavâtname* örnekleri sıralanabilir. İstanbul'un fethi sonrası kültürel zenginlik, İran'dan gelen pek çok şairin Osmanlı padişahlarınca takdir görmesiyle artar. Osmanlı sarayında tarih yazıcılığı, şehnâmelerle, padişahın fethinin anlatıldığı eserlerle olgunlaşmıştır. Hem tercüme hem telif mahsülleriyle tarih yazıcılığı ustalaşır. Tarih yazıcılığının standart bir zemine oturması ise II. Bayezid zamanında olur. *Kitâb-ı Cihânnümâ* (Neşri), Âşıkpaşazâde'nin *Tevârih-i Âl-i Osmân*'ı ile gazavâtname özelliği taşıyan örnekler, geçmişin destansı tarih yazıcılığından etkilenmiş örneklerdir (Özcan, 2013, s. 275). Destansı üslubun, Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman dönemindeki siyasi durumdan etkilenerek fetihnâmelerde, padişahların yaptığı seferlerin de anlatıldığı *Selimmâme* ve *Süleymannâmeler*de izleri sürülür. Biyografi türündeki tarih yazıcılığı da evliya ve şair tezkireciliğiyle kayıtlara geçer. XVII. yüzyılda görülen vakanüvislerin kayıtlarıyla ilerleme kaydeden Osmanlı tarihçiliği, Kâtip Çelebi'nin tarih eserleri ve tarihe kaynaklık eden Evliyâ Çelebi'nin *Seyahatnâme*'siyle edebî anlamda da oldukça kıymetli örneklerini vermiştir. Münşeâtlar, siyasetnâmeler, surnâmeler, devletin aksayan durumlarıyla ilgili Koçi Bey *Risaleleri*'i ve Kâtip Çelebi'nin eseri (*Düstürü'l-amel li-İslâhi'l-halel*) (Gökyay, 2022, s. 39), XVIII. yüzyılda resmîleşen vakanüvislik, sefaretnâmeler, kaptan-ı deryâlık, sadrazamlık, musikişinâşlık gibi belirli meslek erbaplarını anlatan biyografik eserlerle XIX. yüzyılda modernleşen tarih yazıcılığı bugünkü hâline yaklaşır. Eklenen yeni türlerle gelişen modern tarih yazıcılığı günümüze kadar devam eder. Osmanlı tarihçiliğinin genel resmine bakıldığında büyük bir yekûn teşkil edecek malzeme bulunduğu, örnek çeşitliliği bakımından arşivin epeyce zengin olduğu görülmektedir.

Karamanoğullarını, Anadolu'ya gelişlerinden yıkılışlarına kadar anlatan *Karamannâme* de tarihî bir eserdir. Ancak bu eseri, yukarıda zikredilen eserlerin tamamından ayıran çok önemli bir özelliği bulunmaktadır. Osmanlı tarihçiliği öznel tarihçilik anlayışıyla, Osmanlı'nın gücünü, ihtişamını, fetihleri, padişahların kabiliyetlerini kısacası devletin yüceliğini anlatır. Osmanlı'yı merkeze alan, tek taraflı yazılan bu tarihçilik anlayışının aksine *Karamannâme*, dönemin coğrafyasında başka bir örneğine henüz rastlamadığımız; Karamanoğullarını merkeze alan, Karaman Beyliği'nin siyasi otorite kabul edildiği, dolayısıyla Osmanlıların eleştirildiği, Osmanlı padişahlarının menfi hasletlerinin anlatıldığı farklı bir tarihçilik tutumuyla yazılmıştır.

Kaynaklarda *Karamannâme*, *Târih-i Karamannâme*, *Kitâb-ı Tevârih-i Karamaniyye*, *Kitâb-ı Karamaniyye* isimleriyle geçen söz konusu eserin yazarı Şikârî'dir. Bu bilgi İzzet Koyunoğlu yazması hariç diğer yazmalarda yer alan

Eger bilmek dilerseñ bu gubârı

Ayağlar turağı ya 'ni Şikârî'

beytinde geçmektedir. Eserde müellife dair başka hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Bu noktadan hareketle eserin ait olduğu yüzyıllarda yazılan tezkireler tarandığında üç tane Şikârî mahlaslı şairle karşılaşılmaktadır (Taşkıran 2022, s. 669) ancak kayıtlarda hiçbirinin böyle bir eseri yoktur. Kınalızâde Hasan Çelebi'nin *Tezkiretü 'ş-şu' arâsı* ile Âşık Çelebi'nin *Meşâirü 'ş-şu' arâsı*'sında üç tane Şikârî'den bahsedilir. *Karamannâme*'nin müellifi Şikârî'nin, dedesi Acemî Kâsım Paşa, babası Diyarbakırlı mal defterdârı Hasan Bey asıl adı Ahmed bilgileri verilen şair olduğu kabul edilir. Ancak eserin yukarıdaki tezkirelerde geçen bu üç Şikârî'den birine mi yoksa başka bir şaire mi ait olduğu kesin olarak bilinmemektedir.

XIII. yüzyıldan XV. yüzyıla kadar hüküm süren Karamanoğulları, Selçuklu ve Osmanlı tarihini anlatan arşiv kayıtlarında daima menfi hasletlerle anılmaktadır. Haramilikleri, husumetleri hatta dinsizliklerinden bahseden kaynakların Osmanlı bakış açısıyla yazılmış tarihî kayıtlar olması, Karamanlılara dair saray kayıtlarında bunlardan başka herhangi bir veri olmaması; *Karamannâme*'nin ise bu bakış açısının tersine Karamanlıların cephesinden ele alınan, Osmanlı karşıtı bir anlayışla yazılmış olması, tarafsız değerlendirmelerin ortaya konulabilmesi bakımından eseri oldukça ehemmiyetli kılmaktadır.

Karamanoğullarının yaklaşık iki yüz elli yıllık tarihini, macerasını, yaşayışını, abartı ve olağanüstülüklerle bezenen destansı üslupla anlatan Şikârî'ye göre Hoca Dehhani, Karamanoğlu Alâeddin'nin kendisinden yazmasını istediği *Şehnâme*'yi ömrü vefa etmediğinden tamamlayamamış, bu eseri Yârcânî nihayete erdirmiştir. Şikârî eseri kaleme almasını 'Yârcânî'nin yazmış olduğu ve değerini bulamadığını belirttiği Farsça manzum eserini çevirdim.'² diyerek açıklar. Yârcânî'nin XV. ve XVI. yüzyıldaki hadiselerle şahit olamayacağı göz önünde bulundurulduğunda, müellifin bu yüzyıllara ait bazı olayları ekleyerek eserin içeriğini genişlettiğini görürüz. Dolayısıyla nesir türünde yazılan *Karamannâme* içeriği bakımından sadece çeviri bir eser değil aynı zamanda müstakil bir eser özelliği de gösterir. Şikârî bu eseri hikâye anlatır gibi samimi bir üslupla kaleme almıştır.

Henüz müellif hattı bulunamayan eser, besmele ile Allah'ın yüceliğinden ve sıfatlarından bahseden dokuz beyitlik manzum kısımdan sonra Hazreti Muhammed'in peygamberliğinden önceki Rum, Yunan ve Acem tarihini anlatarak başlar. Rum, İran, Arap savaşlarından sonra Hazreti Muhammed'in peygamberliğe başladığı zamanı kısaca anlatır ve Larende, Ereğli, Konya, Aksaray civarlarındaki savaşlara, siyasi duruma değinir. Daha sonra Nizam Şah,

1 Şikârî, *Karamanoğlu Tarihi*, Konya Karatay Yusufağa Kütüphanesi, 42 Yu 562, vr. 5b.

2 Şikârî, *a.g.e.*, vr. 5b.

Kılıçarslan, Keyhüsrev ve Alaaddin Keykubad'dan bahsederek Selçuklular devrini anlatan Şikârî, buraların mamur oluşunu hikâye eder. Eseri yazma sebebini belirtir ve eserin kime ait olduğunu anlatan, yukarıda da zikredilen, isminin geçtiği beyiti yazar:

Eger bilmek dilerseñ bu gubârı

Ayaqlar turağı ya 'ni Şikârî³

Karamannâme, Karamanoğullarının Anadolu'ya gelişinden, Karaman beylerinin Şah İsmail'e sığınmasına kadar olan süreci içerisine alır. Şikârî, Karamanlıların kuruluş devrini anlatmaya, Alaaddin Keykubad'dan bahsederek Nuri Sofî'yi (Nureddin) adeta Selçuklu sultanlarının varisi gibi göstererek başlar. Metinde en geniş anlatılan devir Alaaddin Ali Bey dönemidir. Savaşçı Karamanoğullarının kahramanlıkları daha çok Karamanlı ile Osmanlı mücadelesi içerisinde gösterilir. Şikârî eserde, Karaman beylerinin yaşadıklarını, savaşlarını, divanlarını, avlarını, eğlencelerini anlatır. Osmanlı tarihlerinde de yer alan hikâyenin Karamanoğullarının bakış açısıyla yazılmış hâlinin anlatıldığı metinde onların yenilgilerinin ve çöküşünün üzerinde durulmaz. Kahramanlıklarına, zaferlerine, güçlerine, hâkimiyetlerine dikkat çekilen *Karamannâme*, Osmanlıların zayıf ve kötü hasletlerinden bahseden iki yüz elli yıllık bir beylik tarihiyle devam eder. Eserin son vakası Kâsım Bey'in gitmemesi için gösterdiği tüm çabaya rağmen Cem Sultan'ın Rodos'a gitmesi ve oradaki akıbetidir. Cem Sultan gittikten sonra yirmi iki yıl daha yaşayan Kâsım Bey, Yavuz Sultan Selim tarafından vaatlerle ayarlanan kethüdası Hucentioğlu tarafından zehirlenerek öldürülür. Adamları Şah İsmail'in yanına sığınır, onlar da Horasan Savaşı'nda katledilir. Böylece hikâyede Karamanoğulları Beyliği'nin sonu anlatılmış olur.

Metinde anlatılanlar Dede Korkut hikâyelerindeki üsluba yakındır. Destan anlatma geleneğinin yazıya dökülmüş hâlini andıran *Karamannâme*, olağanüstü olaylar, kronolojik hatalara rağmen (Sözen, Sakaoğlu, 2005, s. 72)⁴ Karamanoğullarının tarihine dair farklı bakış açısıyla önemli bir eser hüviyeti kazanır.

Şikârî'nin tercüme ettiğini söylediği ve Hoca Dehhâni'nin başlayıp Yârcâni'nin tamamladığı Farsça eser henüz ele geçmemiştir. Şikârî'nin yaptığı eklemeler suretiyle tercümeden ziyade telif eser hüviyeti kazandırdığı *Karamannâme*'nin tespit edilebilen sekiz nüshası vardır:

1. Yusuf Ağa Kütüphanesi Nüshası
2. Ali Emiri Nüshası
3. İzzet Koyunoğlu Kütüphanesi Nüshası
4. Milli Kütüphane Nüshası
5. Berlin Kütüphanesi Nüshası

3 Şikârî, *a.g.e.*, vr. 5b.

4 Metin Sözen ve Necdet Sakaoğlu'nun Karaman Valiliği ve Karaman Belediyesi için hazırlamış oldukları *Şikârî Karamannâme [Zamanın kahramanı Karamanlılar'ın tarihi]* isimli kitapta eserin neşri yapılmış, tıpkıbasımı verilmiş, esere dil açısından yaklaşmamıştır.

6. Atatürk Kitaplığı Nüshası 1
7. Atatürk Kitaplığı Nüshası 2
8. İstanbul Üniversitesi Nüshası

Yukarıda sıralanmış olan nüshalar haricinde İzzet Koyunoğlu Kütüphanesinde iki, Atatürk Kitaplığında bir, Millet Kütüphanesinde muhtasar bir nüsha daha bulunmaktadır. Ancak nüshalar çok eksik ya da hayli kısa olduklarından makalede tavsif edilmemiştir.

Yusuf Ağa Kütüphanesi Nüshası⁵

Demirbaş Numarası	:	42 Yu 562
Eser Adı	:	Karamanoğlu Tarihi
Yazar Adı	:	Şikârî
Yazı Çeşidi	:	Nesih
Bulunduğu Yer	:	Konya Karatay Yusuf Ağa Kütüphanesi
Koleksiyon	:	Konya Karatay Yusuf Ağa Kütüphanesi

Fiziksel Özellikler

Katalogda konusu Avrupa tarihi olarak belirtilen yazmanın sırtı ve kenarları siyah meşin, kâğıt kaplıdır. 167 yaprak 13 satırdan oluşmaktadır. 335 sayfa 200x140, 135x100 boyutlarındadır. Nüshada herhangi bir süsleme, yıldız ve der-kenar yoktur. Yazmada tarih, sene (Hicri) 1023 ibaresi bulunmaktadır. Eserin ismi *Kitâb-ı Karamannâme* olarak kaydedilmiştir. Kitabın sahiplerine dair bazı kayıtlar düşülmüştür. Nesihle istinsah edilen yazmada beyitlerin durakları, ‘beyt’ ile ‘râvî eydür’, ‘ez-în-cânib’ ibarelerle belirtilen cümle başı sözleri kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Hatalı kelimelerin üzeri çizilerek doğrusunun üst kısma yazıldığı görülmektedir. Nüshanın sonu eksik olmakla birlikte iç kısımlarda beş varığın daha kayıp olduğu anlaşılmıştır. Nüsha Karamanoğlu Kâsım Bey’in ölümüyle sonlanır.

Yusuf Ağa nüshasında Mesut Koman tarafından alınmış bazı notlar kurşun kalemle nüsha üzerine yazılmıştır. Notların Ali Emiri Nüshası ile yapılan karşılaştırmalar sonucunda alındığı anlaşılmaktadır. Eksik olan varıklar Koman tarafından not edilmiş ve nüshalara eklenen zarflar içerisine konulmuş, eserin sonu da bu şekilde tamamlanmıştır. Eklemelerin Ali Emiri Nüshası’ndan yapıldığı görülür. Nüsha, en eski tarihli nüsha olmakla beraber diğer nüshalarla karşılaştırıldığında bir kolu temsil ettiği söylenebilir.

5 Şikârî, *Karamannâme*, Konya Karatay Yusuf Ağa Kütüphanesi, 42 Yu 562, yazmalar.gov.tr/eser/karamanoglu-tarihi/204981(Erişim tarihi: 25.02.2023)

Ali Emîrî Nüshası⁶

Demirbaş Numarası	:	34 Ae Tarih 458
Eser Adı	:	Karaman Tarihi
Yazar Adı	:	Şikârî
Yazı Çeşidi	:	Nesih
İstinsah Tarihi	:	1119 (Hicri)
Bulunduğu Yer	:	İstanbul Millet Kütüphanesi
Koleksiyon	:	Ali Emîrî Kütüphanesi

Fiziksel Özellikler

Konu olarak Avrupa tarihi diye kataloglanan bu nüsha 91 varak ve 25 satırdan oluşmaktadır. Eserde Ali Emîrî Vakfı mührü vardır ve 211x132, 169x89 mm boyutlarındadır. Cetveller müzehhep, ser-levha müzeyyen ve müzehheptir. Kitabın sırtı ve kenarları meşin, ebru kâğıt kaplıdır. Nüshanın yazısı nesihdir. Esere 'Karaman Tarihi, müellifi Şikârî' şeklinde başlık yazılmıştır. Başlığın altında nüshada kullanılan yazıdan ve kamıştan başka bir yazı ve kamışla yazılmış eserin yazılış hikâyesi anlatılmaktadır. 1341 (Hicri) tarihli iki tane mühür bulunmaktadır. 'Beyt' ile 'râvî', 'ezîn-cânib' gibi cümle başında kullanılan ifadeler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Nüsha iyi durumda olup eksik varağı bulunmamaktadır. KaramaNumarasığulları tarihi başından sonuna kadar tam olarak anlatılmıştır. Eser Karaman beylerinin beraberindekilerle Şah İsmail'e sığınmaları ve Horasan Savaşı'nda vefat etmeleriyle sona erer. Millet Kütüphanesi nüshası, Yusuf Ağa nüshası ile kıyaslandığında, daha geç döneme ait bir nüshadan istinsah edildiği değerlendirilebilir.

Ali Emîrî Koleksiyonuna kayıtlı olarak Millet Kütüphanesi'nde iki nüsha daha bulunmaktadır. Ancak bu nüshalar muhtasar olduğundan sıralamaya alınmamıştır.

İzzet Koyunoğlu Nüshası⁷

Demirbaş Numarası	:	13377
Eser Adı	:	Karaman Tarihi
Yazarın Adı	:	Şikârî, Ahmet
Yazı Çeşidi	:	Nesih

6 Şikârî, *Karamannâme*, İstanbul Millet Kütüphanesi, 34 Ae Tarih 458, yazmalar.gov.tr/eser/karaman-tarihi/191827 (Erişim tarihi: 25.02.2023)

7 Şikârî, *Karamannâme*, Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi, 13377, http://88.255.225.19:8091/detay_goster.php?k=2506 (Erişim tarihi: 25.02.2023)

İstinsah Tarihi	:	Hicri 1119
Bulunduğu Yer	:	Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi
Koleksiyon	:	Yazmalar Koleksiyonu

Nüshada bulunan Koyunoğlu yazılı mühürde 1912 tarihi vardır. Nüsha, 117 varak ve 19 satırdan oluşmaktadır. Cildi deridir, miklepli ve şemselidir. Eserde cetvel ve ser-levha bulunmaktadır. Ser-levhada ‘Tarih-i Karaman’ ve ‘Besmele’ yazmaktadır. Nüsha 116a’da bitmektedir, bu varak başka bir yazıyla yazılmıştır. Bu nüsha da Ali Emirî Nüshası gibi Karamanoğlu tarihini tam olarak içermektedir. Nüsha, Ali Emîrî nüshasıyla aynı nüshadan istinsah edilmiş gibi paraleldir. Dolayısıyla aynı koldan geldikleri söylenebilir. Nüshanın 40. ve 47. varakları eksiktir. Bu varaklar farklı bir müstensih tarafından yazılarak eklenmiştir. Yine bazı varaklarda 20. satırın eklendiği görülür.

***Millî Kütüphane Nüshası*⁸**

Demirbaş Numarası	:	06 Mil. Yz. A4771
Eser Adı	:	Ferman-nâme
Yazarın Adı	:	Konevî
Yazı Çeşidi	:	Nesih
İstinsah Tarihi	:	1113 (1701)
Bulunduğu Yer	:	Millî Kütüphane-Ankara
Koleksiyon	:	Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu

Bu kütüphanede bulunan nüshanın konusu genel Osmanlı tarihi olarak belirtilmekle birlikte müstensihi Konevî olarak okunmuş ve bu şekilde kataloglanmıştır. Yukarıda da geçtiği gibi maalesef bir okuma hatası sonucu *Fermannâme* olarak kaydedilmiştir. Nüsha, zencirekli, salbek şemseli, kahverengi meşin kaplı, miklepli mukavva ciltlidir. Üç ay filigranlı kâğıt kullanılan bu nüsha eksiksiz bir nüshadır. 175 varak, 17 satırdan oluşur, eser 175b’de biter. Eserde ‘Dere Mahalle imamı Muhammed Efendi Kitâb-ı Kahramannâme’ notu bulunmaktadır. Eser Besim Atalay bağışdır. Millî Kütüphane nüshası kırmızı mürekkeple yazılmış ‘Hâzâ Kitâb-ı Karamannâme Pâdişâhân’ başlığı bulunmaktadır. Bu nüshada da duraklar ve cümle başı ‘Râvî’, ‘Ez-in-cânib’, ‘Bu kıssa’, ‘Andan sonra’ vb. ifadeler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Bazı yerlerde notlar ve düzeltmeler bulunur. Bu nüsha Yusuf Ağa nüshası ile büyük ölçüde benzerdir. Yusuf Ağa nüshasının geldiği kolda değerlendirilebilir.

8 Şikârî, *Karamannâme*, Millî Kütüphane, 06 Mil. Yz. A4771, dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/manuscripts/catalog/details/331986?SearchType=1 (Erişim tarihi: 25.02.2023)

Berlin Nüshası⁹

Demirbaş Numarası	:	Ms. Or. Fol. 3129 Staatsbibliothek, Berlin
Eser Adı	:	Qaraman Tarihi
Yazar Adı	:	Ahmet Bek Şikârî
Yazı Çeşidi	:	Rika
İstinsah Tarihi	:	Bilinmiyor
Bulunduğu Yer	:	Staatsbibliothek zu Berlin
Koleksiyon	:	Almanya Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları

Berlin'deki yazma 105 sayfadan ve muhtelif satır sayısından oluşmaktadır. 360x230 mm boyutlarındadır. Nüshanın sırtı kırmızı meşin kaplı, kahverengi ciltli, şemselidir. İç tarafında ebru kâğıt bulunur. Duraklar ve cümle başı 'Râvi', 'Ez-in-cânib' ifadeleri kırmızı mürekkeple yazılmıştır. İçerisinde Almanca notlar bulunur. Sayfalar beyaz kağıttır. Bu nüsha da eksik olup Karamanoğlu Kâsım Bey'in zehir içip vefat etmesiyle biter. Eserin içerisine 1908 tarihi not edilmiştir. Özelliklerine bakıldığında nüshanın geç tarihte istinsah edildiği anlaşılmaktadır. Ali Emîrî ve İzzet Koyunoğlu nüshalarıyla büyük ölçüde benzerlikler taşımaktadır.

Atatürk Kitaplığı Nüshası 1¹⁰

Demirbaş Numarası	:	MC Yz K. 044401
Eser Adı	:	Karaman Tarihi Muhtasarı
Yazar Adı	:	Şikârî Ahmed Bey b. Hasan Bey
Yazı Çeşidi	:	Nesih
İstinsah Tarihi	:	Bilinmiyor
Bulunduğu Yer	:	Atatürk Kitaplığı
Koleksiyon	:	Yazma Eserler

Konu başlığının 'tarih-Karaman tarihi' olarak kaydedildiği Atatürk Kitaplığındaki bu nüsha 90 varak 45 satırdan oluşmaktadır. Yazma, 210x140, 160x85 mm boyutlarındadır. Yazma köşebentli, salbek şemseli ve mikleplidir. İçerisinde ebru kâğıt kaplama vardır. Nüshanın

9 Şikârî, *Karamannâme*, Staatsbibliothek zu Berlin, Ms. Or. Fol. 3129, digital.staatsbibliothek-berlin.de/werkansicht?PPN=PPN724038159&PHYSID=PHYS_0010 (Erişim tarihi: 25.02.2023)

10 Şikârî, *Karamannâme*, Atatürk Kitaplığı, MC Yz K. 044401, sayisalarsiv.ibt.gov.tr/kutuphane3/yazmalar/MC_Yz_K04444.pdf (Erişim tarihi: 25.02.2023)

alt kısmında nem dolayısıyla bozulmalar mevcuttur ancak yazı okunabilmektedir. Yazmada kırmızı mürekkeple çizilen cetveller bulunur ve cümle başı ‘Râvi’, ‘Ez-in-câ nib’ kelimeleri de kırmızıdır. Bu nüsha hem muhtasar hem de sonu eksik bir nüshadır. İçerisinde Melih Cevdet Anday’ın haşiyeleri bulunmaktadır.

Atatürk Kitaplığı Nüshası 2¹¹

Demirbaş Numarası	:	Bel Yz K001007
Eser Adı	:	Karaman Tarihi Muhtasarı
Yazar Adı	:	Şikârî Ahmed Bey
Yazı Çeşidi	:	Rika
İstinsah Tarihi	:	Bilinmiyor
Bulunduğu Yer	:	Atatürk Kitaplığı
Koleksiyon	:	Yazma Eserler

Tarih, Orta Doğu konu başlığıyla kataloglanan, Atatürk Kitaplığındaki ikinci nüsha 111 varak ve muhtelif satır sayısından oluşmaktadır. Yeşil mukavva kapaklı eser, 220x150, 190x90 mm boyutlarındadır. İçerisine ‘Karaman Tarihi’, ‘Şikârî’ başlığı atılmış ve yazılma sebebi kısaca anlatılmıştır. Rika ile yazılmış olan bu nüsha birden fazla müstensihinin elinden çıkmıştır. Bu nüsha sonu eksik bir nüshadır.

Bazı Kaynaklarda Nüsha Olarak Değerlendirilen ‘İstanbul Üniversitesi Nüshası’na Dair¹²:

Demirbaş Numarası	:	NEKTY00646
Eser Adı	:	Muhtasar Karaman Tarihi
Yazar Adı	:	Ek yazar: Mustafa Ruhi (yay. haz.)
Yazı Çeşidi	:	Rika
İstinsah Tarihi	:	Hicri 1326
Bulunduğu Yer	:	İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi
Koleksiyon	:	IUNEK Türkçe Yazma

11 Şikârî, *Karamannâme*, Atatürk Kitaplığı, Bel Yz K001007, sayisalarsiv.ibb.gov.tr/kutuphane3/yazmalar/Bel_Yz_K1007.pdf (Erişim tarihi: 25.02.2023)

12 Şikârî, *Karamannâme*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, NEKTY00646, nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/tY/nekty00646.pdf (Erişim tarihi: 25.02.2023)

Hicri 1326 tarihli bu nüsha 90 varaktır. Nüsha 91 varaktır ve 198x148 mm boyutlarındadır. Cildi kırmızı bezle kaplı olan eserin içerisinde herhangi bir süsleme ya da renkli mürekkeple yazılmış bir kısım yoktur. Sayfalardaki satır sayısı muhtelifdir. Katalogda 'ek yazar, yayına hazırlayan Mustafa Ruhi' bilgisi bulunur. Mesut Koman 1946 yılında basılan *Şikârî'nin Karamanoğulları Tarihi* adlı kitabında bu nüshayı Arifi Paşa'nın İbrahim Aczî Efendi'ye istinsah ettirdiğini yazar (Koman, 1946, s. 6).¹³ Ferid Uğur, İbrahim Aczî'nin yazdığı nüshanın değiştirildiğini ve nüshaya çok eklemeler yapıldığını belirtir. Ona göre İbrahim Aczî, kendisinden eserin bir kopyasını isteyen Arifi Paşa'nın hoşuna gidecek şekilde Osmanlı'ya yazılan menfi unsurları çıkarmış, içerisine Osmanlı'nın fetihlerine dair vakalar eklemiş; dolayısıyla nüsha, Şikârî'nin 'Karaman Tarihi' eserinin nüshası olmaktan çıkmıştır. Bazı kaynaklarda Şikârî'nin eserinin bir diğer nüshası olarak değerlendirilmesine istinaden makaleye alınmıştır.

Sonuç

Günümüzde önemi inkâr edilemeyecek tarih yazıcılığı Osmanlı Devleti'nde XV. yüzyılda başlamış, olgun örneklerini XVII. yüzyılda vermiştir. Osmanlı tarihçiliği, geçmişten günümüze pek çok bilgiyi taşımada ana etken olmakla birlikte günümüzdeki tarih yazıcılığının da temelini oluşturur. Osmanlı'da tarih yazıcılığının Klasik Türk Edebiyatındaki manzum metinler gibi belirli kalıpları, âdeta mazmunları vardır. Bu metinlerde Osmanlı daima yüceltilir ve her zaman müspettir. Makaleye konu olan *Karamannâme*'nin bu geleneksel tarihten ayrıldığı nokta Osmanlı'nın geleneksel tarihçilik anlayışıyla yazılmamasıdır. Bu eser, Karamanoğullarını Karamanoğullarının bakış açısıyla anlatan, bunu yaparken de Osmanlı'nın menfi taraflarını hiç çekinmeden ifade eden mensur bir tarihtir. Kütüphanelerin tamamı tarandığında kayıt altına alınmış on nüsha ile karşılaşılır. Bu nüshaların tarihleri, yazı ve nüsha özellikleri, mufassal ve muhtasar oluşları değerlendirildiğinde ancak yukarıda zikredilen ilk beş nüshanın bilimsel çalışmalara esas teşkil edebileceği görülür.

Muhtasar olan Millet Kütüphanesindeki nüshalar çalışmada sıralamaya alınmamakla birlikte mufassal nüshaların hatta yukarıda sıralanan beş nüshanın bazılarının da aynı koldan istinsah edildiği, tüm nüshaların iki ana kola ayrıldığı söylenebilir. Yusuf Ağa, Millî Kütüphane nüshaları bir kolu; İzzet Koyunoğlu Kütüphanesi, Millet Kütüphanesi ve Berlin Kütüphanesi nüshaları ise diğer kolu temsil etmektedir. *Karamannâme*'nin müellif nüshası henüz bulunamamıştır. Yusuf Ağa Nüshası en eski tarihli nüshadır. Sonu eksik olan nüshanın yine mufassal ve tam olan Millî Kütüphane Nüshası ile tenkitli neşri yapılabilir. Müzeyyen ve müzehhep oluşuyla da dikkat çeken yine mufassal ve tam bir nüsha olan, başka bir kolu temsil ettiği kuvvetle muhtemel Ali Emîrî Nüshası eserin neşrinde dikkate alınmalıdır. Bu nüsha değerlendirmeleri müellif nüshası olmayan eseri tenkitli incelemek ve müellif nüshasına yaklaşmak açısından oldukça önemlidir.

Kısaltmalar

a.g.e.: adı geçen eser

13 Mesut Koman'ın 1946 tarihli *Şikârî'nin Karamanoğulları Tarihi* adlı kitabında eserin neşri yapılmıştır ancak bu neşirde eserin dili incelenmemiştir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Açıl, B., Yazar, S., Turgut, K. ve Kavak, Ö. (2022). Tenkitli neşir kılavuzu (*Osmanlı Türkçesi metinleri için*). İstanbul: İSAM Yayınları.
- Akün, Ö. F. (2002). Koçi Bey. *TDV İslâm Ansiklopedisi, Cilt 26*. Ankara: TDV Yayınları, 143-148.
- Develi, H. (1998). Eski Türkiye Türkçesi devrine ait manzum bir Miraçnâme. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi XXVIII.*, 81-228.
- Diez, E., Aslanapa, O. ve Koman, M. M. (1950). *Karaman devri sanatı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Ersen, E. ve Ay, Ü. (2015). Hoca Dehhâni hakkında yeni bilgiler. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi 15.*, 1-26.
- Es-Seyyid Pîr Mehmed bin Çelebi. (2018). *Meşâ'irü 'ş-şu'arâ* (Filiz Kılıç, Haz.). Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Gökyay, O. Ş. (2022). Kâtib Çelebi. *TDV İslâm Ansiklopedisi, Cilt 25*. Ankara: TDV Yayınları, 36-40.
- İnce, Y. (2018). II Murad Dönemi'nde Osmanlı tarih yazıcılığının başlamasında Timuruların etkisi. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi 43.*, 459-470.
- Kınalızâde Hasan Çelebi. (2017). *Tezkiretü 'ş-şu'arâ* (Aysun Sungurhan, Haz.). Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Koman, M. M. (1946.). *Şikâri'nin Karaman oğulları tarihi*. Konya: Yeni Kitap Basımevi.
- Köksal, M. F. (2012). Metin neşrinin ana esasları. *Türklük Bilimi Araştırmaları S. 31.*, 179-209.
- Maas, P., Bordalejo, B. ve Witkam, J. J. (2011). *Stemmatik tenkitli metin neşrinde soy-ağacı yaklaşımı* (Murteza Bedir, Der.). İstanbul: Küre Yayınları.
- Özcan, A. (2013). Osmanlı tarihçiliğine ve tarih kaynaklarına genel bir bakış. *FSM İlmi Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 271-293.
- Şikâri. (2005). *Karamannâme* (Metin Sözen ve Necdet Sakaoglu, Haz.). İstanbul: Karaman Valiliği-Karaman Belediyesi Yayınları.
- Taşkıran, H. (2022). Osmanlı tarih yazıcılığına bir tepki olarak Karamanlı tarih yazıcılığı: Şikâri ve Karamannâme'si. *Uluslararası Prof. Dr. Halil İnalçık Tarih ve Tarihçilik Sempozyumu Bildirileri, II. Cilt.*, 667-676.
- Tulum, M. (2017). *Tarihî metin çalışmalarında usul*. Nâme-i Kudsi (Menâkıbu'l-Kudsiyye)nin Yayınlanmış Metninden Derlenen Verilerle (Birinci Kitap). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Yıldız, S. N. (2010). Şikâri. *TDV İslâm Ansiklopedisi, Cilt 39*. İstanbul: TDV Yayınları, 162-163.
- Yılmaz, O. K. (2018). *İsam tahkikli neşir kılavuzu*. İstanbul: İSAM Yayınları.

Elektronik Kaynaklar

- Şikârî, *Karamannâme*, Konya Karatay Yusufaağa Kütüphanesi, 42 Yu 562, yazmalar.gov.tr/eser/karamanoglu-tarihi/204981(Erişim tarihi: 25.02.2023)
- Şikârî, *Karamannâme*, İstanbul Millet Kütüphanesi, 34 Ae Tarih 458, yazmalar.gov.tr/eser/karaman-tarihi/191827 (Erişim tarihi: 25.02.2023)
- Şikârî, *Karamannâme*, Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi, 13377, http://88.255.225.19:8091/detay_goster.php?k=2506 (Erişim tarihi: 25.02.2023)
- Şikârî, *Karamannâme*, Milli Kütüphane, 06 Mil. Yz. A4771, dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/manuscripts/catalog/details/331986?SearchType=1(Erişim tarihi: 25.02.2023)
- Şikârî, *Karamannâme*, Staatsbibliothek zu Berlin, Ms. Or. Fol. 3129, digital.staatsbibliothek-berlin.de/werkansicht?PPN=PPN724038159&PHYSID=PHYS_0010 (Erişim tarihi: 25.02.2023)
- Şikârî, *Karamannâme*, Atatürk Kitaplığı, MC Yz K. 044401, sayisalarsiv.ibb.gov.tr/kutuphane3/yazmalar/MC_Yz_K04444.pdf (Erişim tarihi: 25.02.2023)
- Şikârî, *Karamannâme*, Atatürk Kitaplığı, Bel Yz K001007, sayisalarsiv.ibb.gov.tr/kutuphane3/yazmalar/Bel_Yz_K1007.pdf (Erişim tarihi: 25.02.2023)
- Şikârî, *Karamannâme*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, NEKTY00646, nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/tY/nekty00646.pdf (Erişim tarihi: 25.02.2023)